

PRZESTANIE (68) *sb n*

Pierwsze e oraz a jasne; -é Calep (3), -e SarnStat (2).

sg N przestanié (12); -é (3), -(e) (9). ◇ G przestaniá (46); -å (44), -(a) (2). ◇ D przestaniu (3). ◇ A przestanie (4); -e (2), -(e) (2). ◇ L przestaniu (3).

Sł stp notuje, Cn s.v. przestaneł, Linde XVII – XVIII w. s.v. 1. przestać.

1. Skończenie a. przerwanie działania lub trwania; cessatio *Mącz, Calep, JanStat, Cn; concessatio, intermissio, interstitio, otium, requies, vacatio* *Mącz, Calep, Cn; intermissus* *Mącz, Cn; levatio* *Mącz; intervallum, pausa, vacuitas* *Cn (22) :*

a. O ludziach (18) : *Cessatio, Odpoczywanie/ Przeftanie/ Próźnowanie. Mącz 45c, 45b, 226c; Intermissio – Przeftanię. Calep 552b, 555a, 765a.*

przestanie czego (1): Boć zaiťté ledwie który człowiek może się dofkonaléi modlić/ niľz ta niewiaľta/ któryi nic nieobraźiło/ nic ku przestaniu prośby nieprzywiodło *MurzNT 78v.*

przestanie od czego (6): *OpecŻyw 59; Mącz 190a; Diludia – Przeftanię od granią. Calep 325a; SarnStat 112, 185, 225.*

przestanie w czym (1): *Mącz 328c cf Szereg.*

cum inf (2): Abowyemći nye może być beľpyecznyeyiľfa vcyeczka á zwyľkka káždemu młodzyeńcowi ku przestányu grzeľfyć/ yáko yeľt małżeńtwo. *GliczKsiąż P; Mącz 226c.*

W połączeniu z określeniem długości czasu (2): A ľą poľtanowioné rzeczy niźey nápiľané/ [...] o interdiktcie trzech dni przestania od ľuźby boźey *SarnStat 185 [idem] 112.*

Szereg: »przestanie, pauza« (1): *Diapsalma, Przeftanie/ Pauľa wpiľwaniu/ áľbo rozdzielenie pľáľmu y wierźa. Mącz 328c.*

a. Odpoczynek po pracy, zaniechanie lub przerwa w pracy (2) : *Vacatio, Próźnowanie/ odpoczinienie/ przeftanie/ chwilá/ pokóy. Mącz 472b; Vacatio, Cessatio, immunitas, feriae – Proźnowanię, przeftanię. Calep 1098b.*

b. O chorobach i objawach fizjologicznych: minięcie, ustąpienie, skończenie się [czego] (4) : *Zalię taka [tj. obfita] vrina w goráczych niemoczach/ znamionuie richľe niemoczy przestanie FalZioľ V 14, V 86; Mocz czarny w niewiaľtách [...] Przeftanie mieľyácow známienuie. SienLek 27v, 108v.*

2. Przyľczenie się, przynaleźność, podporządkowanie się [przy kim] (2) : *Naprzóđ tedy ná przereczoné wierné ich [mieszkańców ziemi beľskiej] y ľprawiedliwé przy nas przestanie y poddáność [pro praedicta ... adhaesione JanStat 796] beľdziemy ie Práwem bronić [...] y z nieprzeľpieczeństw wyrwać [...]: á gdyby przez kogo byli vtrapieni [...]: tedy zá ich przy nas przestanie [pro ipsorum huiusmodi adhaesione JanStat 796] tákże od naiázdów/ gwałtów/ woien/ [...] bronić [...] beľdziemy powinni. SarnStat 1053.*

3. W wyrażeniu przyimkowym: »bez, przez przestania« (39:5) (44) :

a. W funkcji przysłówka (41) :

a. Nieprzerwanie, ustawicznie, bardzo często, stale; zawsze; totaliter *HistAl; instanter, perseverater, sedulo* *Calep; incessanter* *JanStat; sine intermissu* *Cn (40) :* [*Panna Maryja*] częľto na ziemię vpáďala/ podnoľsąťz bez przestaniá oczy placźliwé na Iezuľa vmarlégo *OpecŻyw 151v, 54v, 55v, 145v; PatKaz III 149v; Piątego tedy dnia sťtáľa fie nád nim [Herodem] pomťta Boża iáwna/ iź robacy żywot iego bez*

przeştánia gryżli aż do śmiercei. *BielKron* 142; [św. Augustyn] święty żywot wiodł/ nie kocháiąc fie w żadnych krotofilach dworności álbo rołkołzach/ ále bez przeştánia pifał kłięgi wżemu Krześciánłtu pożyteczne *BielKron* 161, 20v, 171v, 298, 315v, 373, 453v; Iepli głowá boli bes przeştánia: [...] trzebá fy e oftrzegác áby nie wftąpił bol w oczy *SienLek* 19; *BiałKat* 161; [*Aleksander Wielki*] po ftronách y ná calu miał inny lud/ [...] lekko zbrojni/ ktorzy zawždy ná mieyfcá fpracowánych przyftępowáli/ owi zálie odpoczywawłzy fwoich rátowáli/ á tak bes przeştánia to czyniąc nigdy nieuftáli *BielSpr* 42v, 69v; *KochSz* A2; *KochPam* 88; Przetoż tedy Páná fwego/ wielbiemy przez przeştánia/ Ktory mocá Bołtwá fwego/ wżyczył nam zbáwienia *ArtKanc* D19v, B6v; Pervigilium – Strzezenie bez przeştanią. *Calep* 794b, 13b, 545a; *GrabowSet* Q4v; *PowodPr* 20; *GoslCast* 75.

Z dodatkowym określeniem długości czasu (8): obłoki niebieskie rofę s siebie wypuściły/ fzedł defzcz czterdzyeści dni y czterdzyeści nocy bez przeştánia *BielKron* 4v; A tym obyczáiem Krol Kázimierz vdzyálál fobie s Prufy pokoy/ ktory czternaście lat fnimi bez przeştánia walkę wiodł. *BielKron* 395, 58v, 407, 447v; chcefzli Zamku dobywác álbo Miaftá/ [...] nie słábo fie trzebá okázác z ftrzelbą do nich/ ále ftrzelác bes przeştánia od godziny do godziny [tj. *całą dobę*] *BielSpr* 75; *ReszList* 164; *SarnStat* 474; [*BielKron* 1551 12].

Wyrażenie: »bez wszego, bez żadnego przestania« (1:1): A tak godzieneś ty miły pánie/ áby bez włfego przeştánia włfemi chwałami było wynofono święte imię twoie *RejPs* 98v; W niektórych kościołách bywáią modlitwy bez żadnego przeştánia 40. godzin przed naświętfzym Sákrámentem *ReszList* 164.

Szeregi: »bez przestania, na każdy czas« (1): Rycérftwo Królestwá náłzego [...] przy nas nigdy nie zmordowaną wiará ftoiąc/ wdzięcznymi Nam fie vczynili/ y bez przeştánia ná każdy czas czynią [gratos se nobis ... quotidie reddunt incessanter *JanPrzyw* 8] *SarnStat* 886.

»bez przestania, ustawicznie« (1): Alexander tedy sżykowawłzy vffy/ [...] poczał mężnie walczyć/ á Indowie bez przeştánia vftawicznie vpadáli [*cadebant totaliter*] w bitwie. *HistAl* H7v.

»na wieki, bez przestania« (1): Chwałá Oycu niebieskiemu/ y iego Synu miłemu [...] Iákoż byłą od wieczności/ bądźże ná wieki w rádości/ między námi bez przeştánia *ArtKanc* G13.

»zawždy, bez przestania« (1): [*Panna Maryja*] Nigdy nieproznowała/ ale albo fie nábożnie modliła/ [...] albo fie w zákonie bożym zwielką chęcią vczyła chwałätz zawždy bez przeştanijá milego boga *OpecŻyw* 3.

β. *Natychmiast, niezwłocznie* (1) : Amurat Othoman widząc fwoich wiele zbithych [...] kazał wftąpić/ á do kilká dni niechác w pokoiu/ ále Máchometh iáko pies wściekły kazał wżythkim bez przeştánia ku fzturmu iść *BielKron* 250.

b. *W funkcji przymiotnika: nieprzerwany, ustawiczny, stały* (3) : W ten czás [tj. w *Sądny Dzień*] będzie do Bogá wielkie wołanie/ wdychanie/ nárzekanie bez przeştánia ludzi połpolitych/ w vciłku/ w ftráchu/ á w mordowaniu. *BielKron* 136.

Szeregi: »bez przestania a ustawiczny« (1): [*król babiloński*] Obrok mu [*Joakimowi królowi Judy*] też poftánowił y náznáczył bez przeştánia á vftawiczny ktory mu dawano od Krolá ná káždy dzień po wżyftkie dni żywotá iego. *Leop* 4.Reg 25/30.

»wieczny, przez przestania« (1): T[e]dyć [*bogaci*] bladną od tęskności, Mając Sąmnienie swych chytrości. [...] Bo[*ja*]źń w[*ie*]czna pr[*ze*]z przestania, Wiarując sie i potkania Tako sw[*oi*]ch, jako opczych *BierRozm* 13.

Cf 1. **PRZESTAĆ, PRZESTANEK**

LWil